

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Dispvatio LXXXV. Reliqua circa bonitatem & malitiam actuum
humanorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

VII. Circumstantia itaque tenentes se ex parte ob-
jecti cognosci debent, ut vel novam vel majorem
honestatem in actum refundant, non tamen re-
quiritur ut cognoscantur circumstantia ex parte
actus, quales sunt intensio, duratio & libertas,
quamvis indubitatum videatur has etiam circum-
stantias majorem in actus bonitatem moralem
refundere: sicut enim qui elicit duos actus chari-
tatis, aut alterius virtutis, melius absque dubio
operatur, quam qui elicit tantum unum: ita qui
cum libertate elicit actum magis intensum, vel
diutius in eo persistit, melius operatur, quam qui
elicit actum remissum, aut breviori tempore du-
rantem, & idem econtrario est de actu malo.

VIII. Dices, hinc sequi debere intensiorem actus
peccaminosi aperiri in confessione; si enim quis
quatuor actus peccaminosos eliciat, intensus vel
unum, debet eos in confessione aperire, ergo &
aperire debet actum intensum ut quatuor, cum
hic aequalis sit malitiae cum quatuor illis actibus

qui sunt tantum intensi ut unum. Respondetur
disparitatem esse, quod in quatuor actibus inten-
sis ut unum, nova semper libertas exercentur, &
singuli actus sint à se invicem, & physice & mor-
raliter distincti. Secundo respondet P. Arriaga
hic, Disp. 17. sect. 7. num. 46. spectata precise
ratione nullam hic assignari posse disparitatem:
totam ergo differentiam desumendam ait ex vo-
luntate Christi, ab Ecclesia & Patribus nobis de-
clarata, qui peccatorum numerum in confessione
aperiendum docent, non intensiorem, quamvis
hæc aequalis interdum sit cum illis malitia.

Tandem quoad circumstantiam libertatis, quod
hæc major est, eò actus per se loquendo est ho-
nestior, ad quod tamen non est necessarium ut
libertas cognoscatur: dixi per se loquendo, non-
nunquam enim per accidens libertas & indifferen-
tia minuere poterunt bonitatem actus, quatenus
scilicet tollunt difficultatem illam, quæ subinde
oritur ex inclinatione ad oppositum.

Videtur hoc
totum re-
duci posse ad
voluntatem
Christi.

IX.
Quod libertas
major, eò
actus ut plu-
rimum ho-
nestior.

DISPUTATIO LXXXV.

Reliqua circa bonitatem & malitiam humanorum actuum.

SECTIO PRIMA.

Positne idem actus plures simul in se
habere bonitates morales.

I.
Nulli dubium
quia actus
externus
plures simul
habere possit
bonitates.

SERMO est de actu interno; de ex-
terno enim qui solum participativè
bonus est moraliter, sicut & liber,
non videtur dubium quin eas habe-
re possit: quidni enim idem actus
externus imperari queat à pluribus actibus inter-
nis bonis, & consequenter eorum bonitatem partici-
pare: sicut namque ab uno actu imperatus
participabit illius bonitatem; ita imperatus à duo-
bus vel pluribus, participabit bonitatem om-
nium.

II.
Idem est de
actu interno,
si à pluribus
internis im-
peretur.

Variis modis procedere potest quæstio de actu
interno: si ergo actus internus imperetur à duo-
bus vel pluribus internis, ut actus eleemosinæ ab
actu charitatis & obedientiæ, nulla est ratio cur
nequeat hoc modo idem actus internus extrinse-
cè & participativè habere duas aut plures bonita-
tes morales; cum quoad hoc æquè capax earum
sit actus internus, atque externus, ut nullus ne-
gabit.

III.
Potest idem
actus inter-
nus intrin-
sicè habere
plures boni-
tates.

Præterea exillimo posse eundem actum, etiam
intrinsecè duas aut plures habere species bonita-
tis morales. Hanc positionem ita defendunt ali-
qui, ut dicant ad refundendam bonitatem in actum
sufficere ut materialiter feratur actus in objectum,
quod ratione diversarum circumstantiarum habet
diversas bonitates. Sed hoc rejecimus supra, ubi
ad bonitatem actus moralis ostendimus requiri
ut feratur in objectum quæ tali vel tali bonitate
imbutum: nec enim, ut dixi, actum pietatis for-
maliter, sed tantum misericordie exercet, qui
sublevat inopiam parentis pauperis, non quia pa-

rens, sed merè quia pauper est. Nec etiam exer-
cet actum charitatis seu amoris Dei formaliter,
qui aliquid præstat, quod Deo placet, nisi ea in-
tentione faciat, quia Deo id placere animad-
vertit.

Aliter ergo hoc probatur: nulla enim est re-
pugnancia, ut actus aliquis vel in duo vel plura
objecta specie diversa feratur, vel in idem ob duo
vel plura motiva, quo in casu actus, licet physice
idem, habebit nihilominus plures species mor-
ales: antecedens quoad primum probatur: sicut
namque eadem visio materialis terminari simul
potest ad diversos colores, etiam specie distin-
ctos, & idem actus intellectus disparatè ad obje-
cta etiam diversissima; ita quidni poterit idem
actus voluntatis in plura objecta & honestates
ferri, specie & morali & physice distinctas, quo
in casu actus quantumvis physice idem, habebit
nihilominus plures bonitates morales, & in or-
dine ad prudentem hominum ælimationem,
æquivalens erit duobus actibus realiter distinctis,
quorum unus in unum tantum illorum objecto-
rum ferretur, alter in aliud.

IV.
Actus vo-
luntatis, qui
in plura si-
mul objecta,
vel in idem
ob diversa
motiva fer-
tur, diver-
sus inde habet
vires potest
species mor-
ales.

Confirmatur: nam non videtur dubium, quin
possit quis simul velle plura, ut cum simul statuit
plura facere, vel numero vel specie distincta. Quod
clarius constat, si ea successivè facere intendat; ut
hodie unum, cras aliud diversum, & sic de aliis, ubi
licet ea facere velit successivè, simul tamen vult, &
eodem actu: sicut qui jam vult ire Romam, simul
quidem vult, & in instanti, sed conficere iter
successivè.

V.
Plura quis
potest simul
velle facere,
non tamen
ea vult fa-
cere simul.

Secunda etiam pars; quod scilicet possit actus
ferri in idem objectum ob duplex motivum specie
distinctum, probatur: quid enim vetat aliquem
dare velle eleemosynam, & ex affectu misericor-
diæ, seu ad sublevandam inopiam indigentis, &
quia est gratum Deo; item velle huic homini hic

VI.
Ostenditur
posse eundem
numero a-
ctum in ob-
jectum ali-
quod ferri
propter di-
versam mo-
tivam.

& nunc succurrere, & quia pauper & simul parens est, sicque actus ille idem Physicè & honestatem misericordie habebit & pietatis, & componetur ratione nostrâ ex partibus heterogeneis, sicut in intellectu actus fidei & scientie.

VII. Adde ulterius (quod supra latè declaratum est) posse voluntatem, non concomitanter tantum idem velle ob duo motiva disparata, & ex eo capite actum haurire duplicem speciem, sed posse etiam in actu reperiri duplicem speciem quando est aliqua in motivis subordinatio, & unum vult propter aliud, modò tamen simul illud velit ob honestatem illius actus vel objecti propriam, & ex motivo ipsius peculiari. Exempli gratiâ, vult quis & elicit actum humilitatis ex motivo charitatis, ita tamen ut eum etiam velit & eliciat ob honestatem in humilitate repertam, hic actus honestatem in se & humilitatis habet, & charitatis.

VIII. Qua in re notanda differentia inter ea quæ sunt purè media, & alia: illa enim cum nullam habeant bonitatem, nisi utilem, amari nequeunt propter se, sed solum propter aliud: at verò hæc, cum non tantum utilia sint ad alium finem obtinendum, sed etiam in se honestatem contineant propter se appetibilem, terminare actum possunt conformiter ad utranque bonitatem. Modus autem tendendi hujus actus est hujusmodi, si ex utrâque honestate procedat tanquam ex motivo adæquato, ita scilicet ut arguar adhuc voluntatem, elicituram jam fuisse actum humilitatis, licet motivum charitatis hic & nunc abfuisset.

SECTIO SECUNDA.

Alia quedam circa duplicem bonitatem aut malitiam in eodem actu repertam.

I. SECUNDA difficultas est, quando in eodem actu sunt plures species, bonitatis vel malitiæ, quo pacto una sit primaria & substantialis, alia accidentalis & secundaria. Quæstio fermè est de modo loquendi, in qua supponimus nonnullas saltem esse actiones malas, ubi id aliqua ratione contingit, in quibus species malitiæ quasi fundamentalis est illa, quæ est contra jus naturale, species verò accidentalis dicitur, quæ est contra jus positivum: sic in furto & sacrilegio, dum quis furatur rem sacram, species furti est quasi fundamentalis, quia contra jus naturæ; species verò sacrilegii accidentalis, quia contra aliquod præceptum positivum. Si verò utraque species malitiæ sit contra

ius naturale, tunc illa erit fundamentalis, quæ aliquo modo, saltem ratione nostrâ, seu in subsistenti consequentiâ est prior, ut contingit in fornicatione & ad ultèrio. Quando itaque occiditur Clericus, homicidium est species fundamentalis, quia ratio injustitiæ occisioni hominis frequenter & per se loquendo inest jure naturæ, non sic circumstantia Clerici.

Hoc inquam quoad modum loquendi, nam in re, si Physicè loquamur, utraque species in acceptione rei sacræ exempli gratiâ, nempe ratio furti & sacrilegii est huic actui Physicè extrinseca & accidentalis, nam eadem esse posset Physica acceptio, etiamsi res foret illius propria qui eam accipit: species ergo furti ei accedit per unam denominationem extrinsecam, quòd scilicet res sit aliena; species verò sacrilegii, per aliam similiter extrinsecam denominationem, quòd nimirum sit sacræ. Unde si spectetur actio illa Physicè sumpta, utramque speciem sumit à circumstantiâ, sicque utraque est illi hoc sensu accidentalis: ac proinde ad summum una est substantialis, alia accidentalis, modo præcedente numero explicato.

In eodem actu externo reperiri duæ vel plures species tum bonitatis tum malitiæ possunt sine ullâ subordinatione unius ad aliam, sed planè disparatè; ut si quis per duos actus internos diversarum specie virtutum, vel etiam per unum habentem duplex motivum intrinsecum specie distinctum vellet & exerceret eundem actum externum, daret elemosynam exempli gratiâ & ex motivo charitatis & obedientiæ. Quod etiam de speciebus malis in eodem actu dici debet, ut si quis ex duplici fine vel motivo totali ac disparato actionem aliquam externam malam exerceat. Idem dicendum existimo juxta jam dicta, de actu interno tam bono quam malo, præcisè quoad bonitatem & malitiam extrinsecam, quam ab uno vel pluribus actibus aliis internis, qui ex duobus motivis adæquatis disparatè se habentibus procedunt, participat. Quando verò in actu interno est aliqua in motivis subordinatio, species primaria illa est quæ desumitur à fine, saltem ut plurimum. Unde ut ait Aristoteles, & ex ipso S. Thomas hic, art. 6. qui furatur ut adulteretur, magis est adulter quam fur. Ratio est, quia finis est objectum formale; magis autem specificantur actus ab objectis formalibus, quam à materialibus. Aliud videtur de actu externo, ubi dum quis furatur ut adulteretur, species tamen primaria in illo actu erit furtum, quia desumitur ab objecto, & consequenter magis quasi intrinsecè & immediatè cum illo actu connectitur: adulterium verò est merè à fine extrinseco, sicque minus cum actu illo connexum, quam species furti.

Quædã dicitur, ubi utraque species malitiæ est contra jus naturæ.

II. In acceptione rei sacræ tam species furti, quam sacrilegii operantur illi est accidentalis.

III. In eodem actu externo reperiri duæ vel plures species virtutum moralium sunt ut subordinatæ.

Qui furatur ut adulteretur, magis est adulter quam fur.

